

לילד שלך הגדה סודית משלו - בואי לגלות אותה

קרנית בן אברהם | 17/04/2016

בהגדה אנו למדים על 4 סוגי בנים, כל ילד עם שאיפותיו, כל ילד ומידותיו. קצת לפני כן, אמרה התורה "והגדת לבנך" - לבנך, לשון יחיד. איזה בסיס עצום בחינוך ילדים אנו למדים מכך? ואיך יודעים להתאים את ה"והגדת" ל"בנך"...? - חלק ב'.

בחלק הראשון של המאמר לפסח, דיברנו על ההכנה המשותפת לחג עם הילדים, כעת בחלק ב' נדבר על ליל הסדר והקשר לחינוך הילדים מזווית קצת אחרת.

הגיע הרגע. עמלת וטרחת כל-כך הרבה עד הלום והנה הוא הגיע - ליל הסדר.

עם כל הכבוד לך, אמא יקרה, ועם כל הכבוד לסבא ולסבתא כוכבי הערב הם הילדים!

מרגע שהילד עומד על דעתו, מנסים כולם לפתות אותו להישאר עירני, מעודדים אותו לשאול את הקושיות ומחפשים את כל הדרכים היצירתיות על-מנת להנחיל לו את סיפור יציאת מצרים.

והגדת – איך היא באה לידי ביטוי?

"וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם"

החוש המיוחד של חודש ניסן הוא חוש הדיבור (הרב גינזבורג-"הזמן הפנימי").

בחודש זה נגאל עם- ישראל ממיצר הגרון: מחוסר היכולת לדבר ולזעוק. מסופר כי בו ברגע שעם-ישראל זעקו לשם יתברך – אזי מיד "ותעל שוועתם... וישמע ה' את נאקתם"...

יש מצווה מיוחדת בחג הפסח, שאין בשום חג. מצוות והגדת לבנד.

יש אינסוף פירושים ודרושים אודות המצווה הזאת, אך אני רוצה להאיר לך אותה אמא יקרה, מזווית אישית לך ולילדיך.

מה בעצם מבקש מאתנו הקב"ה?

השם-יתברך מבקש מאתנו את היכולת לקיום תקשורת. שיחה כנה ואמיתית עם הילדים שלנו, בה נספר באזניהם עד כמה השם אוהב את עמו. עד כמה השתדל בעבורם להוציאם ממצרים. עד כמה הם חביבים עליו ולכן הוא בעצמו, לא ע"י שליח ולא ע"י מלאך, אלא הוא בכבודו, חתר חתירה תחת כסא הכבוד וירד לתוך טומאת מצרים בכדי להושיעם.

דעי לך, כי פיתוח מיומנויות תקשורת עם הילדים, הוא אחד הכלים החזקים בחינוך, והוא סוג של ערובה לקשר רגוע עם הילדים גם לזמן שלא יהיו קטנטנים. (יהודית הילדסהיימר, "ונחני באורח מישורי").

בואי וראי אמא יקרה, כמה גם את דבקה במידותיו של הקב"ה. ברגע שאת שומעת ילד שקורא לך, את שם עברו. את יורדת לגובה העיניים שלו, מקשיבה לסיפורים ולחוויות שלו, נמצאת שם בשבילו כשקשה לו, שומעת בכאב על עוול שמרגיש שנגרם לו, ערנית לקול לחש של מיחוש או חום ועוזרת לו למצוא את הדרך הנכונה בה טוב יהיה לו לצעוד.

רב הבעיות של הילדים נוצרות כי הילד חש אינו מובן או אינו חשוב. כשאת רגישה לקולות שעולים ממה שמדבר ומשתף אותך, או אפילו שמה לב להתנהגות שמחצין, את מלמדת אותו כי הוא לא שקוף - אמא רואה אותו ושמה אליו לב.

כאשר תדברי איתו על הדברים, הוא ילמד את טיבה של תקשורת נכונה ואת נחיצות השיתוף. השיחה הבריאה שתפתח תיטע בו את הרגשת האמון כי ניתן לסמוך על אמא.

עוד נדבר במאמר מיוחד לכך, אודות חשיבות התקשורת במשפחה. אך בינתיים, דעי, כי כשתצרי קשר בריא עם הילד, עוד בעודו קטן, הקשר הטוב יזכר לו לעת שיגדל ויתבגר.

סליחה, לאיזה משפחה אתה שייך?

ליל הסדר הוא דוגמא מצוינת להעברת המסורת מדור לדור וליצירת גאווה משפחתית.

בזמן בית המקדש, היו מצווים לאכול את קורבן הפסח ביחד ובו ביום. כיום, לא לחינם, יש מנהג להתאסף כמה משפחות יחד לקיום הסדר, זכר לאותו הקורבן.

כמה טוב שהילד רואה וחווה את ליל-הסדר המשפחתי. הוא מפנים כי הוא חלק ממערכת משפחתית רחבה, חוליה בשרשרת הדורות. בליבו נוצר קשר של שייכות לקב"ה, למסורת ולמשפחה.

זיכרון הקשר וההפנמה האלו, ישרתו אותנו, כשהחברה תתפוס מקום מרכזי בחייו, עת גיל ההתבגרות יגיע.

לכן, גם אם רועש, והמפה התלכלכה ועל הבגדים החדשים של לאה הקטנה נשפך יין אדום – תנשמי עמוק.

בדרך-כלל כל כתם ניתן להסיר וגם את הרעש וההמולה אפשר שתבחרי לשמוע במנגינה אחרת.

התועלת שתצמח לך (וכמובן גם לילדה) מתגובה רגועה וסבלנית, תשתלם לך פי כמה וכמה.

לכן, כפי שכתבתי בחלק א' של המאמר, הכיני את עצמך מראש לכשלונות אפשריים: לפקשוש של יין שנשפך, למפה שהתלכלכה בחרוסת ולילד שבחר לריב עם אחיו תוך כדי שירת "והיא שעמדה".

יצירת הזהות והשייכות למשפחה חשובה לאין ערוך, חבל שהערב יהפוך למתוח ועצבני בגלל דברים טכניים שניתן לפתור בקלות.

אפשר לתכנן מראש מי יישב ליד מי, ולקנות גביעי יין קטנים מפלסטיק לקטנים שבחבורה, ובזמן "שולחן עורך" גם סינר יתקבל בברכה, העיקר שנזכור שבלילה הזו גם אנחנו בנות חורין ולא שחלילה ניצור חורים...

ארבעה בנים, על שום מה?

"וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְךָ לְאמֹר מָה זֹאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֶזֶק יָד הוּצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרָיִם מִבְּיַת עֶבְדִּים:"

כנגד ארבעה בנים דברה התורה. בשביל לשאול "מה נשתנה" הלא מספיק בן אחד? אם כן מדוע מדובר על ארבעה? (הרב גינזבורג)

את יודעת אמא, שאלחנן ממש לא דומה בהתנהגות לצביקה ושמירי היא בכלל הקיטוב הגמור מאסתר.

נתבונן, מה את יכולה ללמוד מכך בהיבט הנפשי של כל בן ולא על האישיות שלו. כלומר, מה הוא מרגיש ולא איזה שם תואר יש לו.

"אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול".

- חכם- מה הוא אומר? "אשר ציוה השם אלוקינו אתכם" – כלל את עצמו עם כולם.

זה הילד המתעניין והאכפתי. הילד שלוקח חלק פעיל בבית ורוצה באמת לקבל וללמוד מאתנו כהוריו. ממש חלום של אמא...

רק שימי לב! שלא יהפוך להיות ילד טוב ירושלים, כזה שמרוב שהוא ממושמע, שכח שיש לו אישיות משל עצמו לפתח וכל עסקו רק לרצות אחרים.

- רשע- מה הוא אומר? "מה העבודה הזאת לכם?"- הוציא את עצמו מן הכלל.

זה הילד שנראה לך כי אינו לוקח חלק ולא מרגיש שייך ואפילו מעז ללגלג ולהתריס. דמות המתמרד הקלאסי.

ואת עונה לו בהתרסה חוזרת- שאילו היה שם לא היה נגאל.

רגע, חדל אש!!!

אבל הרי הוא כאן...

אם תצליחי לפתוח את הלב ולהתבונן לעומק הדברים, אולי תראי כי הוא אינו באמת רשע?

אולי מכורח המציאות הוא הבדיל את עצמו מן הכלל? ואולי המציאות בכלל נהגה כלפיו ברשעות ולכן הפך להיות רשע? ואולי דבריו הם קריאה לעזרה ולא לגלוג והתרסה?

נכון שלא כל התנהגות נסכים לקבל, אבל רגע לפני שנדרד את המצב יותר חובה עליך להתבונן ולחשוב מה עוד ניתן לעשות בכדי לחבר את הילד הזה למשפחה.

כל עוד הנר דולק ניתן לתקן.

- תם- מה הוא אומר? "מה זאת?"- הילד התמים שבאמת לא יודע.

הוא רוצה ומבקש שתסבירי לו ומה שתגידי הוא יקבל.

זהו ילד עם תמימות מתוקה שחשוב לך לשמור עליה, אך מאידך חשוב שתעזרי לו לפתח את החשיבה העצמאית שלו. תלמדי אותו לא להיות שטוח, אלא חושב ומתבונן ותעזרי לו לבנות עמוד שדרה משלו.

עקב תמימותו, הוא ניתן להשפעה בקלות ולכן חשוב מאוד לשמור עליו, שלא תיפגע תמימותו על-ידי הסביבה והרחוב.

- ושאינו יודע לשאול- "את פתח לוי"- זה ילד החידה שלך.

לא ברור מדוע הוא שותק. האם בגלל שיש לו קושי התבטאות כמו התם או משום שחושב בליבו כמו הרשע, רק שאינו מעז עדיין לדבר? ייתכן גם כי הוא שותק משום שהוא מופנם וביישן, וגם זה לא אופטימלי כיוון שלא הביישן למד. אולי הוא ניסה פעם לדבר וקיבל יחס לא מכבד ולכן למד לשתוק? אולי הוא חסר ביטחון עצמי? והתפקיד שלך אמא, זה לעזור לו לרכוש אותו.

חשוב מאד לדובב אותו, ליצור איתו קשר. שירגיש ויאמין כי יש מי שמעוניין לשמוע את דבריו. לתת לו את ההרגשה שהוא חשוב לך. לא להתייאש ממנו ולקבל את זה שאינו משתף, ובטח שלא לשמוח שיש לנו אחד פחות לשמוע...

אמנם הרבה יותר מורכב לנהל את ליל-הסדר בפרט וחיים בצוותא בכלל, עם ילדים שונים וגוונים שונים של כל ילד. אך אדרבה, עליך לשמוח ולדעת כי לכל אחד יש את האישיות המיוחדת שלו שעליו לפתח. את התפקיד שלשמו ברא אותו הקב"ה בעולמו, ולאפשר לו לנגן את הניגון המיוחד שלו.

אז אם ההגדה מדברת על ארבעה סוגי בנים, ומאידך, כתבה התורה והגדת לבנך בלשון יחיד, עליך להסיק כי צריך לפתח תקשורת בונה ואיכותית, כנה ואמיצה עם כל ילד, תוך הבנה כי לכל אחד מהם היגד אחר שמתאים לו, וניגון מיוחד שעליו להביא לעולם.

פסח כשר ושמח!

ויהי רצון שנזכה לאכול מן הזבחים והפסחים בקרוב ממש בירושלים הבנויה ומי שעמד לאבותינו יעמוד לנו וישיענו.